

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrť leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrť leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 9. januvarija 1897.

Politiški oddelek.

Važna stoletnica.

Dne 4. t. m. je minolo sto let, kar je slavni pisatelj in pesnik Valentin Vodnik bil v Ljubljani začel izdajati prvi slovenski list „Ljubljanske Novice“. Ta list je izhajal štiri leta, potem je pa zamrl. Tedanji čas za časopisje ni bil ugoden, zlasti pa za slovenske ne. To so bili časi, v katerih se je porodil zloglasni časniški kolek. O tiskovni svobodi seveda tedaj še ni bilo govora, vsaj je sedaj še jako omejena. Tedanja oblastva so imela proti vsakim novim idejam veliko nezaupanje, posebno ker so v Franciji bile velike zmešnjave. Zato lahko rečemo, da je bilo treba poguma, da je kdo tedaj izdajal list.

Znanje čitanja zlasti slovenskega je tedaj bilo še jako malo razširjeno. Šol je bilo silno malo. Izobraženi stanovni so bili pa tuje odgojeni in niso podpirali domačega časopisja. Časopisje je tedaj bila taka novost, da večina omikancev sploh še nobenega lista čitala ni. Razpošiljanje je bilo težavno in drago, kajti pošte še niso bile tako urejene kakor so sedaj. Seveda časopisje tudi zaradi tega take važnosti ni imelo, ker še niso poznali br-zoja in se novice niso mogle tako hitro izvedeti iz daljnih krajev.

Tedanje politične razmere tudi niso dajale časopisju nobene važne vloge. Vladal je absolutizem. Plemstvo je res v nekaterih deželah imelo več pravic, a ti gospodje so se že mej seboj pomenili, kadar so se sešli in ni bilo treba, da bi jih kdo po časopisih vzpodbujal k temu ali onemu. Za novotarije plemstvo ni bilo vneto, ker je slutilo, da vsake premembe se bodo zgodile le njemu v škodo. Narod tedaj ni imel ničesa govoriti. Poznali niso nobenih volitev. Zato se tudi ljudje niso zanimali, kako se vlada, vsaj tako niso ničesa premeniti mogli. Gospoda je pa največ tudi najrajše videla, da ljudje ostanejo nezavedni, da ne začno zahtevati zase

kacih pravic. Zato je pa ljudsko šolstvo tedaj bilo malo razvito. Cesarica Marija Terezija in cesar Josip II. sta sicer nekaj storila za šolstvo, a podrejene oblasti pa niso imele dobre volje uveljavati njiju dobre namene.

Pri taci razmerah je naravno, da je moral novi list zaspati, če tudi so kmalu pozneje za Kranjsko bili nastopili časi, o katerih bi se bilo dalo dosti zanimivega pisati. Da je Vodnik mogel svoj list še dalje izdajati, bi marsikatera podrobnost izza francoskih vojsk na Slovenskem se ne bila pozabila.

Celih triinštirideset let je po prenehanju Vodnikovih „Ljubljanskih Novic“ minolo, da je začel izhajati drug slovenski list, „Novice“ namreč, katere je ustanovil dr. Bleiweis. V teh štiridesetletjih se je na Slovenskem bilo marsikaj premenilo. Ljudstvo je bilo še vedno brez političnih pravic, a narodna zavest se je bila začela dramiti. Znanje slovenskega čitanja se je bilo že precej razširilo, če tudi še ni bilo šol. Izšlo je bilo več slovenskih knjig, iz katerih so ljudje drug drugega brati učili. Pesniki in drugi pisatelji so že bili nekoliko probudili narod slovenski. Pa tudi mej razumništvom zlasti pa mej duhovščino je bilo več mož, ki se niso sramovali biti slovenske krvi. Vsled tega so se bile razmere že toliko zboljšale, da so se mogle vzdržavati „Novice“, ki so bile prevzele nasledstvo Vodnikovih „Ljubljanskih Novic“. Z osnovo „Novic“ začelo se je novo duševno življenje mej Slovenci. Kar Vodnik ni mogel doseči s svojim listom vsled neugodnih razmer, to je dosegel dr. Bleiweis. Prišli so drugačni časi, najbolj so dogodki 1848. l. bili močno vzpodbudili narod. Če tudi ni ostalo, kar se je to leto ustanovilo, a brez vpliva na ljudsko mišljenje pa ti dogodki niso ostali. Leta 1860. smo dobili ustavo. Ustavno življenje pa zahteva časopisja. Tako se je tudi mej Slovenci jelo časopisje bolje razvijati in množiti. „Novice“ niso več zadostovale. Že 1848. leta se je bila osnovala „Slovenija“, ki se pa ni obdržala. Začeli so izhajati listi po večkrat v tednu, dokler nismo dobili celo dnevnikov. Vodnik bi gotovo ne bil verjel, ko bi mu bil kdo pripovedoval, ko je urejal „Ljubljanske Novice“, da bodo čez

100 let Slovenci imeli že tri dnevnik in blizu 30 drugih listov različne vsebine, da bodo tedaj že izhajali pri njih listi za posamične stroke, da bodo celo ženske že imele svoj list „Slovenko“.

Stoletnica slovenskega časopisja nam najbolje dokazuje, da Slovenci napredujemo, če tudi naše razmere niso tako ugodne kot drugih avstrijskih narodov. Naš časniški razvoj dokazuje, da se naš narod zanima za vsak napredek in to je nam najbolje jamstvo, da se Slovenci nikdar ne vtopimo v nemškem ali pa italijanskem morju.

Politični pregled.

Celjsko vprašanje. — Najvažnejša in ob enem za Slovence najžalostnejša novica je, da je v državnem zboru propala celjska postavka s 109 proti 98 glasom. Minoli torek je bilo glasovanje o tej stvari. Da se zavrže potreščina za celjsko gimnazijo, to je predlagal dr. Foregger. Ker so sedaj ravno pravoslavni božični prazniki, manjkalo je več slovanskih poslancev. Iz Galicije je mankalo pri glasovanju 32 poslancev, Mladočehov 11 ni bilo v zbornici, Dalmatinec je bil samo jeden, pogrešali so Slovence Višnikarja in isterskega poslanca Laginje. Tudi osem čeških veleposestnikov ni bilo v zbornici. Da so vsi ti prišli, bi gotovo celjska postavka ne bila pala. Omeniti je pa, da so se vzdržali glasovanja skoro vsi nemški konservativci in vsi pristaši katoliške stranke. Bali so se glasovati za to postavko glede na bližajoče se volitve. Kaltenegger je zopet glasoval s Slovenci, za kar so se mu rogali Nemci, zlasti dunajski protisemitje, ki so vsi glasovali proti celjski dvojezični gimnaziji. Nemški liberalci, nemški nacionalci in protisemitje so bili skoro polnoštevno pri seji. Za vlado je to mala neprijetnost. Gimnazija v Celju se letos ne opusti, kajti mej letom ne more učencem zapreti poti do pouka. Tudi bi ne bilo pametno ozirati se na sklep zbornice, v kateri se je le slučajno dobila večina. Celo nemško liberalni in nemškonarodni listi priznavajo, da bi bil izid glasovanja drugačen, da so vsi prišli z božičnih počitnic na Dunaj. Vsekako je pa značilno, da se najde taka večina proti celjski dvojezični gimnaziji, kajti dokazuje, da se mej Nemci vedno bolj razširja narodna nestrpnost. Značilno je pa tudi, da si krščanski socialisti in pa židovski liberalci tako hitro podajo roke, kadar gre zoper Slované, naj se še tako ravsajo in kavsajo mej seboj. Kaj bode vlada storila, ne vemo. Nekateri mislijo, da bode dala v gospodski zbornici ustaviti potreščino za dvojezično gimnazijo v Celju, drugi pa, da se bode kako drugače pomagala. Če se stvar vrne namreč iz gospodske zbornice v zbornico poslancev, bi se rešenje državnega proračuna nekaj zavleklo, kar pa vlada ne želi. Narodni Nemci in protisemitje pa v resnici tacega izida glasovanja niso posebno veseli. Hoteli so to zadevo porabiti pri agitacijah proti liberalcem. Mislili so, da bode postavka vsprejeta. Nemški liberalci bodo glasovali proti njej, a v tretjem branju bodo pa glasovali za proračun, v katerem je ta postavka. Za to bodo pa jim lahko očitali, da le igrajo komedijo in se ne upajo z vso odločnostjo braniti nemških narodnih koristij. Sedaj pa tega ne bodo mogli, ker je ta postavka iz proračuna izginila. Nemški liberalci bodo pa gotovo pri agitacijah na to glasovanje se sklicevali, da dokažejo pristnost svojega nemštva. — Omeniti je še, da sta za celjsko postavko dobro govorila slovenska poslanca dr. Ferjančič in Koblar, a seveda Nemcev nista mogla prepričati o potrebi celjske dvojezične gimnazije.

Dr. Lueger. — Prvi podžupan dunajski se je odpovedal advokaturi. To se smatra za znamenje, da upa kmalo postati dunajski župan. Strobach tako za županstvo ni sposoben. Sicer je pa imel dr. Lueger baš sedaj neprijetnosti z dolnje-

avstrijsko odvetniško zbornico. On je namreč izvoščeka Baura pregovoril, da je umaknil tožbo proti županu dunajskemu Strobachu. Pri tem je pa neki tako postopal, kakor se mnogim članom odvetniške zbornice zdi, da se ne vjema z odvetniško stanovsko častjo. Sicer se pa že dolgo dr. Lueger za odvetništvo ni dosti brigal. On je le bolj politik in agitator.

Rusija. — Ruski car je poslal jako laskavo novoletno čestitko predsedniku francoske republike. Car izraža tem povodom najboljša voščila v prosep Francije in se spominja lepih dnij, katere je preživel ravno minolo leto v Franciji. Ta čestitka zopet priča o preprijaznih odnošajih mej Rusijo in Francijo. — Carjev ukaz določa splošno ljudsko štetje v celem carstvu na 28 januvarija. Car je dovolil, da se sme v celem carstvu nabirati prostovoljne doneske za Armence, ki so pribežali iz Turčije v Rusijo. Vidi se da imajo v Rusiji odprte roke za uboge preganjane Kristjane. — Car je ustanovil novo, nad ministerstvom stoječo instanco, najvišji svet, kateremu stoji na čelu veliki knez Konstantin Konstantinovič.

Turčija. — Znano je, da so vevlasti nagovarjale sultana, naj jim privoli kontrolo turških financ. Vevlasti so domnevale, da kaj opravijo. Na ta način so vevlasti tudi upale, da se izvrše potrebne reforme v Turčiji. Toda sultan je odločno odgovoril, da odklanje nasvet, naj bi velesile kontrolirale turške finance, sicer pa, da se ne brani nasvetovanih reform. To je sultan sporočil ruskemu veleposlaniku Nelidovu, kateri edini je imel še največ veljave pri njem. Ruski veleposlanik je sicer sultanu zapretil s silo, toda ta se je nekako izjavil, da rajši vidi, naj pride karkoli, kakor pa da bi izročil Turčijo popolni zavisnosti vevlastij. Kaže se čedalje bolj, da bodo vevlasti morale uporabiti silo, če bodo hotele narediti red v Turčiji. — Turška vlada oziroma sultan stazvita. Veleposlanikom obljubujeta reforme in se delata, kakor da oi hotela iste izvesti, v resnici pa ščuvata po svojih uradnikih ljudstvo zoper vsake reforme. V Albaniji je že buknil neki ustanek zoper izvedbo reform. S temi uprizorjenimi ustanki in izrazi nevolje se opravičuje Turčija napram vevlastim, da ji ne kaže izvrševati reform, če noče nemirov. Upati je, da vevlasti temu zvitemu počenjanju Turčiji narede kmalu konec.

Kuba. — Španija je vprašala vevlasti, kako stališče bi zavzele, če bi nastala vojna mej njo in Zjedinjenimi državami. Francija in Anglija sta odgovorili, da o tem ne moreta dati točnega odgovora, Italija pa se je izjavila, da je pripravljena v prid Španije delati za mir, a ne mogla bi pa v vojni podpirati Španije. Teh odgovorov Španija ne more biti vesela in ji bolj mora biti v mislih sprava s Kubanci. Čuje se že o dogovorih španjskega poslanika z državnim tajnikom Zjedinjenih držav glede samouprave na Kubi. Izvedba te lbo za Španijo posebno za to tudi težavna, ker Kubanci zahtevajo, da se odstranijo s Kube vsi španjski uradniki in nadomeste z domačini. Kam pa naj ob teh slabih finančnih razmerah gre Španija s temi razvajenimi uradniki, ki so bili le navajeni dobrega življenja in izmozgavanja ubogega kubanskega naroda?

Obrtnija.

Trgovska in obrtniška zbornica v Ljubljani.

Seje dne 22. decembra 1896 so se pod predsedstvom zborničnega predsednika Ivana Perdana in v navzočnosti vladnega zastopnika c. kr. deželnovladnega svetnika dr. pl. Rüling-a vdeležili nastopni zbornični člani: Ivan Baumgartner, Oroslav Dolenec, Anton Klein, Franc Kollman, Alojzij Lenček, Karol Luckmann, Franc Omersa, Josip Rebek, Avgusu Skaberne, Franc Ks. Souvan, Feliks Stare, Valentin Sušnik in Jernej Žitnik.